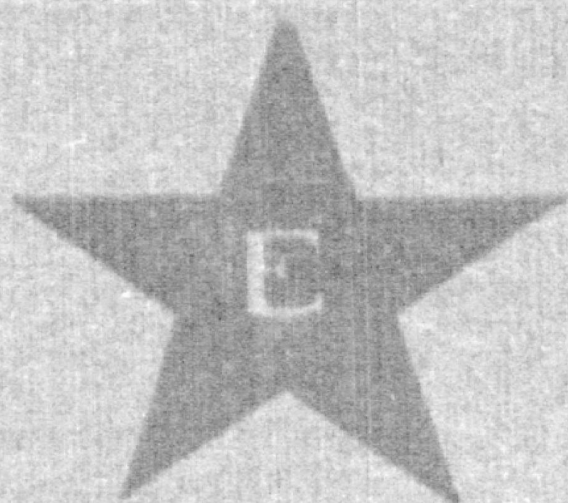

POLA ESPERANTISTO

JARO XXIII. * JUNIO 1929. * NR. 6.

ROK XXIII. * CZERWIEC 1929. * NR. 6.

ESPERANTYSTA POLSKI

WYDAWCY: ELDONANTOJ: POLA ESPERANTISTA KLUBO &
SOCIETO ESPERANTO EN KRAKÓW

ADRES: KRAKÓW, ULICA LUBICZ Nr. 34.

REDAKTOR PROF. DR. ODO BUJWID REDAKTANTO

PRENUMERATA: rocznie Zł. 8.—, półrocznie Zł. 4.—. Dla towarzystw grup esperanckich (przy przesyłce najmniej 5 egz. pod jednym adresem — roczna prenumerata Zł. 6.—.

ABONO: jare Zł. 8.—, duonjare 4.—. Por societoj kaj grupoj esperantistaj (ĉe sendo de minimume 5 ekz. al unu adreso) jarabono Zł. 6.—

Konto Pocztovej Kasy Oszczędności Kraków Nr. 406.660.

Eksterlande jarabono — 1 dolaro.

Pojedynczy numer Zł. 0.70 Aparta numero.

OGŁOSZENIA:

ANONCOJ:

1 strona	Zł. 60.—	1 paĝo	Zł. 60.—
1/2 strony	„ 32.—	1/2 paĝo	„ 32.—
1/4 strony	„ 17.—	1/4 paĝo	„ 17.—
1/8 strony	„ 10.—	1/8 paĝo	„ 10.—

Esperantistoj, apartenantaj al klasbatalaj organizaĵoj kiuj veturas ĉi-somere al Leipzig (SAT-kongreso), Budapeŝt (Universala Kongreso), Vien (Int. Socialista Junular-Kunflugo) tra Warszawa (Pollando) estas petataj sciigi pri la preciza dato de sia alveno kaj daŭro de sia ĉeesto en Warszawa laŭ la jena adreso:

LABORISTA ESPERANTISTA SOCIETO „LABORO“ en Pollando
Warszawa, Marszałkowska 81, adv. Litauer.

TREŚĆ — ENHAVO:

O. BUJWID: PROGRESOJ DE ESPER. EN BRAZILO. III. POLLANDA KONGRESO DE ESP. THETA: URBO POZNAŃ EN ANTAŬ-DISPARTIGA POLUJO. DRO B. MATEKA: BUDAPEST — LA REGINO DE LA DANUBO. ANTAŬKONGRESO EN WIEN. 21-a UNIV. KONGRESO DE ESP. EN BUDAPEST. JANUSZ KORCZAK: SEN TITOLO (TRAD. ANNA WEINSTEIN). SLAVO: REGIONALISMO EN NIA MOVADO. SŁAW: SZWECJA PRZODUJE. POLLANDA KRONIKO. ALFA: JAN PUDEL. ALVOKO AL INGEN.-ESPER. PRI INTERN. TEKNIKA KONGRESO. TRADUKA KONKURSO. BULTENO DE U. E. A. ADMINISTRACIAJ SCIIGOJ.

POLA ESPERANTISTO

MONATA REVUO DE ESPERANTISTA MOVADO EN POLUJO
KAJ EKSTERLANDE.

ESPERANTYSTA POLSKI

MIESIĘCZNY PRZEGLĄD RUCHU ESPERANCKIEGO W POLSCE
I ZAGRANICĄ.

ROK XXIII. JARO.

KRAKÓW
CZERWIEC 1929 JUNIO

Nr. 6 N-o

PROGRESOJ DE ESPER. EN BRAZILO.

Mi faris ne malgrandan vojaĝon dum la lastaj ok monatoj vizitante diversajn koloniojn en Brazilo. Mia celo estis precipe praktika: ekkoni la situacion de polaj kolonioj en tiu lando, ĉar ni bezonas fremdajn terenojn, ne posedante sufiĉan agrikulturteron propran. Oni ja scias, ke Brazilo estas vastega lando, kiu bezonas agrikulturistojn, sed la kolonizadon malhelpas tro varma klimato ligita kun multaj tropikaj malsanoj. Kiel higienisto mi volis persone rigardi tiujn malhelpaĵojn. Aliloke mi priskribos kaj preparolos multajn interesajn detalojn pri diversaj miaj impresoj; ĉi-tie mi nur diros, ke oni devas korekti trograndigitajn sciigojn pri abundaj malsanoj kaj aliaj danĝeroj kiuj ĉiuloke minacas kaj mortigas. La bakteriologia kaj parazitologia scienco faris dum la lastaj tridek jaroj tiom grandajn progresojn, ke hodiaŭ tiuj malsanoj estas preskaŭ ĉiuj eviteblaj, se nur oni agas laŭ la reguloj de la nuntempa medicino. Eĉ flava febro, kiu antaŭ dudek jaroj estis disvastigita preskaŭ en ĉiuj brazilaj ŝtatoj nune limiĝas nur al nemultaj lokoj. Nur kelkaj malsanoj restas nesufiĉe kontraŭbatalataj pro malklereco de brazilaj kabokloj, vivantaj tre profunde en sovaĝa arbaro. Oni devas memori ke Brazilo estas granda lando preskaŭ egala al Eŭropo, kun nur 35-miliona loĝantaro.

Tiom pli multe estas interese, ke Brazilo posedas preskaŭ en ĉiu iom granda urbo esperantan rondon aŭ societon. Brazila Esp. Ligo konsistas el 13 societoj. Prezidanto de la Esp. Ligo Samideano Inĝeniero Couto Fernandes, teknika direktoro de la Ŝtata Telegrafo, estas plej vigla kaj fervora esperantisto, aŭtoro de kelkaj esperantaj lernolibroj. Samideano Dro Carlos Domingues estas jam konata el kelkaj Intern. Kongresoj. Ni ĉiuj bone konas ankaŭ la nomon de S-ano Everardo Backheuser, honora Prezidanto de la Esp. Ligo. Mi ne citos nune nomojn de multaj plej meritaj personoj, kiuj laboras por la disvastigo de Esperanto, mi volas paroli pri tio aliloke pli detale, mi nur volas hodiaŭ konstati, ke preskaŭ ĉie, kie mi alvenis, mi trovis helpemajn Samideanojn, kiuj laŭeble helpis min en miaj entreprenoj. Tuj post mia alveno al Rio de Janeiro Samideanoj: Couto Fernandes, C. Domingues kaj Porto Carreiro Neto plifaciligis miajn unuajn paŝojn

ĉe la diversaj Ministerioj kaj estraranoj. S-ro J. B. Mello Souza, Sekretario de Ministro de Internaj Aferoj estas ja samtempe konata poeto esperanta. En Pelotas mi trovis ĉe la Verda Stel'anaro kun sia Prezidanto S-ro Consulo Saraiva de Oliveira kaj Sekretariino D-rino Antoninha Barum plej grandan helpon eĉ por ekkonatiĝo kun tiama Pola Rondo kaj kun Higiena Instituto. Same en Victoria, Rio Grande do Sul, Recife k. a.

Unu el plej interesaj konatiĝoj okazis al mi en la pola kolonio San Feliciano. Ĝi troviĝas en la ŝtato Rio Grande do Sul. Por viziti tiun kolonion mi devis vojaĝi tutan tagon tra vastaj kampoj kaj stepoj. Mi bone dormis post tiu vojaĝo kvankam la „hotelo“ ĉe la pola kolonisto Dzieliński ne estas unuaranga. Sed la vekiĝo estis tute mirinda. Elirante el dormoĉambro mi aŭdas: kiel vi dormis ĉe ni, sinjoro profesoro? mi devas min prezenti al vi. Francisko Voldemar Lorenz. — Ĉu vi estas aŭtoro de la kanto de l' ekzilo? mi ja konas vian nomon. — Aŭtoro mi ne estas sed esperanta tradukisto de tiu bela poeziaĵo de Gonsalves Dias. Jes mi estas nune esperantisto, sed mi devas konfesi, ke antaŭ nelonge mi estis ankoraŭ idisto, hodiaŭ mi ne plu volas korekti Esperanton!

Kelkajn agrablajn horojn ni babiladis kun s-ano Lorenz, kiu alvenis al S. Feliciano el tiutempa aŭstria Bohemujo pro siaj politikaj konvinkoj. Li jam tridek kvin jarojn restas en la pola kolonio kiel instruisto kaj kuracisto pro manko de diplomitaj kuracistoj. Li ankaŭ skribas pri lingvistikaj aferoj, ĉar li posedas grandan bibliotekon kun libroj en 60 diversaj lingvoj. Al li eĉ la astronomio ne estas tute fremda scienco, li montris al mi la Sudan Krucon, kiun ne povis montri al mi kelkaj inteligentuloj en Rio de Janeiro.

Jes, post la vojaĝo al Brazilo mi devas konstati, ke nia afero marŝas antaŭen ne rapide sed konstante. **O. Bujwid.**

III.

POLLANDA KONGRESO DE ESPERANTO

kaj

IV. KONFERENCO DE P. E. D.

Poznań, la 29. — 30. VI. 1929.

LOKA KOMITATO. Estas organizita en Poznań Loka Komitato, kiu konsistas el s-oj: Pastro N. Cieszyński — prezidanto, s-oj prof. S. Nowakowski, Brzeziński, Kotlicki, Małecki, Okoniewski, Schade, Tepper, Barciński, Zerbst, Domański, Wajshofówna, Stachowiak, Borkowski, Maliszewski, Chinc, dro Dzedzic. Ekzekutiva Loka Komitato konsistas el s-oj: prof. S. Nowakowski — prezidanto, E. Kotlicki — sekretario, Tomaszewski kaj Okoniewski — fako de akcepto kaj komunaj tagmanĝoj. Adreso: Poznań, str. Wjazdowa 3.

KONGRESEJO. Kunsidoj de la Kongreso kaj Konferenco okazos en la Universitato, la 29.-an en ĉambro 17 (Collegium Minus), la 30.-an en ĉambro de Śniadecki (Collegium Medicum).

PROGRAMO. 29. VI.	8	h. Diservo kun esperanta prediko en preĝejo de PP. Franciskanoj (str. Franciszkańska)
		Ekzamenoj
	9	h. Malfermo de la Kongreso
	9,30	h. Labora Kunsido de P. E. D.
	11,30	h. Fakaj kunsidoj (U. E. A.)
	13	h. Komuna tagmanĝo
	15	h. Labora kunsido de P. E. D.
	17,30	h. Faka kunsido de Preta
30. VI.	9	h. Vizitado de la Ekspozicio
	17	h. Fermo de La Kongreso.

LOGEJOJ. En la ĉiutaga gazetaro aperis sciigoj, ke por la tagoj 29. — 30. VI. estas ĉiuj loĝejoj okupitaj. Kelkaj samideanoj turnis sin tial al ni kun demando, ĉu ili havos loĝejon nun ĝin mendante. Ni deklaras, ke la loĝejoj por kongresanoj estas rezervitaj (ni rezervis loĝejojn en aprilo por 150 personoj) kaj ĉiu persono, kiu mendis loĝejon en la fiksitaj de ni terminoj, certe ĝin havos. Multaj samideanoj mendas ankaŭ loĝejon por tagoj antaŭ -aŭ post la Kongreso, ni tiujn ĉi mendojn akceptas kaj transdonas al Poznań, kiu espereble prizorgos ilin.

Ni rimarkis, ke multaj samideanoj ne tre atente legis nian komunikon en maja numero de „P. E.“, tial ni mallonge ĝin ripetas. Prezoj de privataj loĝejoj:

	I klaso	II klaso	III klaso	IV klaso
1-lita	zł 12	10	8	6
2-lita	zł 16	14	11	8
Prezoj de komunaj loĝejoj:	zł 5	4	3	2

Se oni mendas loĝejon nur por 1 tago, oni alpagas 50% de la prezo. Mendante privatan loĝejon pagu samtempe 1/4 de la sumo, mendante komunan loĝejon oni devas pagi la tutan prezon.

Ĉiu mendinto de la privata loĝejo pagas por ĝi mem al mastroj de la loĝejo. Krom tio oni devas pagi al Miejskie Biuro Kwaterunkowe en la stacidomo Poznań 10% de la sumo por la privata loĝejo por kovri ĝiajn administrajn kostojn. La mono antaŭpagita por la loĝejo estos repagita de la ĝen. sekretario en Poznań, al kiu oni devas sin turni dum la kongreso.

Akcepton de mendoj por **privataj loĝejoj** ni prokrastis ĝis **24. VI.** por **komunaj loĝejoj** nur ĝis **18. VI.** Post tiuj ĉi datoj ni ne plu akceptas mendojn kaj ne rezervas loĝejojn.

Ĉiu partoprenanto ricevas de la ĝen. sekretario kongreskarton, kiun oni devas en la stacidomo Poznań al deĵorantaj tie oficistoj de Miejskie Biuro Kwaterunkowe montri kaj tiam tiuj ĉi sciigos pri la adreso de la loĝejo. Sur la kongreskarto estos notita kategorio de la loĝejo. En la stacidomo atendas la alvenantajn gastojn deĵorantaj tie samideanoj, kiuj montros la vojon.

Fervoja rabato. Ni sciigas, ke la Kongreso ne havas specialan rabaton, sed profitas de la konsentita ĝenerale rabato por veturantoj al la Ekspozicio en Poznań. Tial ni ripetas, ke ĉe forveturo el via stacidomo vi devas postuli en la kaso t. n. reirbileton al Poznań, tiam oni ricevas 33 1/3% rabaton por ĉiuj klasoj kaj vagonaroj. Nepre

tion atentu, ĉar en Poznań por reveturo vi ne povos ricevi la rabaton. 50% rabato validas nur por ekskursoj konsistantaj el 25 personoj.

Komunaj tagmanĝoj. La 29.-an okazos komuna tagmanĝo, kies prezo ne estas ankoraŭ fiksita. Ni penas, ke ĝi ne estu tro multekosta, verŝajne zł. 3—4. Eventuale ni aranĝos komunan tagmanĝon la duan tagon sur teritorio de la Ekspozicio.

IV. konferenco de P. E. D. Kiel ni skribis samtempe kun la kongreso okazos IV. konferenco de P. E. D. La programo: Raportoj de la Ekzekutiva Komitato, Internacia Kongreso de Esperanto en Pollando, Balotoj, Demandoj kaj proponoj.

Ĉiu delegito devas posedi de sia grupo rajtigilon flanke de sia grupo, montrantan ciferon de la membroj.

Ekzamenoj. Dum la Kongreso okazos ekzamenoj: pri kapableco kaj instruista. Kotizo zł 5.— aŭ zł. 10.—. Pri aliaj kondiĉoj bonvolu relegi „P. E.“, aprila numero.

Ĉiuj aligoj, mendoj kaj pagoj devas esti direktataj al ĝen. sekretario J. Alfus, Kraków XXII. Al. Dembowskięgo 10. La monon pagu al P. K. O. Nr 408.066 (J. Alfus, Kraków).

Finante nian cirkuleron ni petas ĉiujn samideanojn alveni multnombre al Poznań por tiamaniere ĝui la unikan okazon por vizitado de grandioza Ekspozicio kaj duaflanke por montri, ke Esperanto en Pollando vivas kaj iras antaŭen!

Ĝis la revido en Poznań!

Ekzekutiva Komitato de P. E. D.:

J. Alfus
Ĝen. sekretario.

Prof. O. Bujwid
Prezidanto.

URBO POZNAŬ EN ANTAŬ-DISPARTIGA POLUJO.

Historia skizo.

Poznań apartenas al la plej antikvaj urboj ne nur de Polujo, sed eĉ de la tuta Slavujo. Antaŭ la enkonduko de kristanismo ĝi estis jam sufiĉe nombre loĝita sidejo kaj verŝajne ĉefurbo de unu landparto de antaŭ-Piast'a antikva Polujo. Dum la regado de Mieczysław I Poznań fariĝis ĉefurbo de polaj regno kaj eklezio. Ĉi tie oni fondis en 966 j. la unuan polan episkopan diecezion. Ĉi tie ankaŭ mortis kaj estis entombigitaj niaj unuaj reĝoj. Ĉi tie, kiel en ĉefurbo de la regno, gastigis en 1.000 j. la pola reĝo Bolesław la germanan imperiestron Otto'n III kun grandioza pompo, kaj poste en 1025 j. kun lia sekvinto Henriko II helpe de magdeburga ĉefepiskopo faris pacan interligon. Ĉi tie ankaŭ finis sian vivon reĝoj Mieczysław II kaj Kazimierz Renoviginto. Translokigo de la ĉefurbo al Kraków haltigis la rapidan kreskon de Poznań, sed ne povis ĝin detruiri, ĉar ĝi restis la ĉefurbo de aparta grandpoluja landparto, kies regantoj klopodis pri la disvolvo kaj bonfarto de sia tronurbo. Mieczysław Maljuna fondis tie ĉi en j. ĉirkaŭ 1.170 hospitalon por malriĉuloj ĉe la preĝejo de S. Miĥaelo, flegatan de kavaliroj de S. Joano Jeruzalema. Przemysław I

fondis en j. 1.240 sur la maldekstra bordo de Warta novan urboparton, al kiu li en 1.253 j. transloĝigis loĝantojn de antaŭurbo Środka, lokante ilin laŭ magdeburga leĝo. Li konstruis sur la maldekstra bordo kastelon, du novajn antaŭurbojn de S. Adalberto kaj S. Marteno, fondinte tie sub iliaj aŭspicioj du paroĥajn preĝejojn. Baldaŭ poste Poznań fariĝis grava komerca punkto, al kiu alveturadis multenombraj komercistoj el eksterlando. Malgraŭ momentaj skuoj, kiuj la landon suferigis, nome dum konfliktoj pri la pola trono inter Władysław Łokietek kaj Henriko de Głogów, Poznań ĉiam pliriĉiĝadis, precipe dank' al Kazimierz la Granda, kiu anstataŭigis la ĝisnunajn lignajn palisarojn per potenca muro, fortikigis per bastionoj kaj tranĉeoj, kaj la kastelon rekonstruis el brikoj. Li fondis laŭ modelo, de kreita en Kraków apelacia juĝejo, similan tribunalon por Grandpolujo, levis la komercon, plifaciliginte rilatojn inter komercistoj de Poznań kaj Gdańsk kaj hanzaj urboj; li fondis monfarejon. Władysław Jagiełło sekvis la vojon de Kazimierz kaj Przemysław, privilegiis la urbon per novaj rajtoj, permesis al ĝi stampi malgrandan monon, nomita denaroj. En XV jrc. Poznań akiris multajn novajn fondaĵojn, precipe de Andreo de Bnin, episkopo poznań'a, dum kies pastrado starigis tie: kolegiata preĝejo de Dipatrino (1.440), paroĥa preĝejo por antaŭurbo Chwaliszew (1.453), preĝejo kaj monaĥejo de Bernardanoj (1.473), hospitalo kaj kapelo de S. Gertrudo por lernantoj de urba lernejo (1.456), paroĥa preĝejo de S. Anna (1.480) kaj fine preĝejo de S. Kruco kun hospitalo por lepruloj. En la sama tempo kaj klopode de tiu ĉi episkopo konstruiĝis urbeto Chwaliszew, kaj iom poste antaŭurbo Nowa Grobla. La komerco privilegiita de Władysław Warneńczyk kaj Kazimierz IV, kaj en XV jrc. per decidoj de Zygmunt I kaj Zygmunt August asekurita, disvolviĝadis ĉiam pli eminente. Kun tiel prospera vivado aperis ankaŭ gravaj sciencaj institucioj en Poznań. Jam depost X jrc. troviĝadis ĉi tie katedrala lernejo, kaj en 1.303 j. magistrato fondis urban lernejon ĉe la preĝejo de S. Magdaleno. Memorinda pro siaj bonfaraj porurbaj fondaĵoj episkopo Jan Lubrański konstruiĝis ĉi tie en 1.519 j. superan lernejon, farante ĝin kolonio de krakova akademio kaj donacis al ĝi bienon Stawiszyn apud Kalisz. Tiu ĉi episkopo estis fondinto de preĝejo kaj hospitalo de S. Stanislao (1518), kaj poznananoj mem konstruis de propraj piaj donacoj preĝejon S. Valentino kun hospitalo (1531), kaj hospitalon de S. Margareto (1596). Tamen la fama komence lernejo de Lubrański kadukis ĉe la fino de l' jarcento, ĉar venigitaj en 1571 al Poznań Jezuitoj, lokitaj ĉe la preĝejo de S. Stanislao, malfermis post du jaroj publikan lernejon ĉe si, kaj poznań'aj episkopoj, forlasinte institucion de sia antaŭulo, ĉirkaŭis per sia favoro jezuitajn lernejojn. La monaĥejo, posedante en Poznań la plej grandiozan el la tuta Polujo kolegion, klopodis ĉe Zygmunt III pri ĝia suprenlevo al rango de universitato, tamen kontraŭstaro de krakova akademio ne permesis sukcesi tiun entreprenon. Intertempe la malaverco de Jan Rozdrażewski, sufragano kujawa kaj de aliaj bonfaruloj levis en 1612 la kadukintan kolegion de Lubrański kaj tiamaniere Poznań posedis du gravajn instituciojn sciencajn. Krom tio Jezuitoj fondis ĉi tie propran presejon, kiu kun aliaj privataj eldonadis la plej gravajn verkojn de

tiamaj sciencistoj de tiu ĉi provinco. La bonfarto de l' urbo kreskadis senĉese dum tiu tuta epoko, malgraŭ perdegoj, kaŭzitaj de kelkfojaj bruloj, superakvoj kaj pestoj. En la unua duono de XVII jrc. la poznań'a komerco, subtenata de la reĝoj Zygmunt III, kaj pli multe de Władysław IV, disvastiĝis rimarkinde kaj havigadis al la urbo grandan riĉecon. Tiu ĉi prospero aperadis per la konstruado de novaj domoj kaj preĝejoj kaj nome en 1609 de Benediktaninoj, 1618 de Karmelitoj Nudpiedaj, 1639 de Franciskanoj, 1657 Reformatoj kaj 1667 dua de Karmelitoj, fondita re reĝino Maria Ludwika. En la dua duono de XVII jrc. multaj malfeliĉoj komencis turmenti la antikvan kastelurbon de Grandpolujo. Rabadoj kaj brulegoj kaŭzitaj de Svedoj kaj Brandeburganoj dum militoj en tempoj de Jan Kazimierz efikis la kadukon de l' urbo, en kiu la loĝantaro malgrandiĝis ĝis duono. Refoja invado de Svedoj finruinigis la urbon, kiu dum 13 jaroj, de 1703—1717, elmetata por daŭraj atakoj, petoloj kaj rabadoj de fremda soldataro kaj enlandaj partioj, aliris la lastan finon de malfeliĉoj. Tiujn perdojn multobligis ankoraŭ terura tempesto 1725 kaj superfluo 1736. Malgraŭ tiuj malfeliĉoj Szymon Wosiński, katedrala kanoniko, fondis tie 1756 hospitalon de S. Nikolao, kaj dum la reĝado de Stanisław August ekstaris belaj konstruaĵoj de disidentaj preĝejoj. Decido de sejmo 1764 destinis en Poznań kadencion de tribunalo por grandpoluja provinco, ĉiun duan jaron, alterne kun Bydgoszcz. Kiam la akademia lernejo de Lubrański pro politikaj maltrankviloj komencis malprosperi, eduka komisiono post ĝia fermo fordonis la konstruaĵojn al Misiistoj, kiuj fondis ĉi tie seminarion diecezian. Poznań krom vojevodo kaj kastelestro havis sian staroston, kiu estis samtempe generalo grandpoluja.

Prononcaj klarigoj: Poznań — poznanj, Piast — pjast, Miecysław — mjeĉisŭav, Bolesław — bolesŭav, Kazimierz — kazimjej, Przemysław — pŝemisŭav, Władysław Łokietek — vŭadislav ŭokjetek, Głogów — gŭoguv, Jagiełło — jagjeŭŭo, Chwaliszew — ĥfaliŝev, Warneńczyk — varnenjĉik, Stawiszyn — staviŝin, Kalisz — kaliŝ, Rozdrażewski — rozdrajefski. **Theta.**

BUDAPEST — LA REĜINO DE LA DANUBO.

D-ro B. Matéka,

sekretario de la Ĉefurba Fremduloŝicejo, Budapest.

Proksime al la loko, kie la Danubo turnas sin al sudo, kuŝas unu el la plej belaj kaj plej interesaj urboj — Budapest. Ne estis hazardo, sed kaŭzoj naturaj kaj geografiaj, kiuj destinis tiun ĉi belan urbon al ĉefurbo de la hungara reĝlando. Ĉi tie komenciĝas la granda hungara ebenajo, kaj la lastaj montetoj de l' okcidento renkontiĝas kun la malproksimen etendiĝanta ebenajo. Tiu situo destinis ankaŭ ĝian historian karakteron, kio montriĝis en ĝia eŭropa progreso. Budapest fariĝis la granda arterio de la eŭropa civilizacio, ĉar la urbo ja troviĝas ĉe la kruĉiĝa punkto de la ĉefaj vojoj de l' trafiko, kiuj poste deflankiĝas de oriento al okcidento kaj de okcidento al oriento.

Ne mirigas, ke jam la malnovaj romanoj ekkonis ĝian politikan kaj strategian gravecon kaj fondis tie la soldatan kolonion **Aquincum**, kiu, kvankam nur en ruinoj, eĉ nun estas ankoraŭ videbla. Sed la fakta graveco komenciĝas per la ekloĝado de la hungaroj (madjaroj) je la fino de la deka jersento post Kristo. En tiu tempo fariĝis Stefano la Unua, poste nomita la Sankta, la unua reĝo de Hungarlando kaj fondis la unuan kristanan ŝtaton en tiu ĉi parto de Eŭropo. Li havis la titolon: „Defendanto de la civilizacio“. Post lia regado fariĝis la urbo Buda por

jarcentoj la plej majesta fortikaĵo de la okcidenta kulturo. Tio estis ĉiam ĝia rolo kontraŭ la konstantaj atakoj de la orientaj barbaroj kaj poste kontraŭ la militinvadoj de tataroj kaj turkoj. En la tempo de la plej teruraj tataraj atakoj leviĝis Buda sur la nuna fortikaja monteto.

Komenciĝis tempo de florado, kiu atingis sian supron dum regado de Matias Corvinus. Dum lia regado oni konstruis multnombrajn palacojn; mondfamaj scienculoj, artistoj, diplomatoj kunvenis en lia kortego, kaj gravaj renesanco-lernejoj malfermiĝis ĉi tie. Post Matias Corvinus komenciĝis malfeliĉa epoko, ĉar komence de la dekseca jarcento Buda falis en la manojn de la turkoj, kiuj tenis la urbon dum 150 jaroj sub jugo. En la jaro 1686, Buda estis liberigita el turka jugo. En la sekvinta periodo venis nova epoko de resaniĝo kaj evoluo; la urbo povis denove plenumi sian malnovan kaj solan destinton: la evoluigon de la civilizacio. La urbo trapasis sian plej gravan vivparton en la lasta jarcento. Sekvis la grandioza, moderna disvolviĝo de la urbo. Hodiaŭ ĝi nombras preskaŭ unu milionon da loĝantoj kaj estas laŭ grandeco kaj nombro da loĝantoj la deka urbo en Eŭropo.

Budapest per sia mirinda situo apud la majesta rivero Danubo, kun kio preskaŭ eĉ ne unu eŭropa urbo povas konkuri, ĉirkaŭita de amindaj, verdiĝantaj montetĉenoj, kun la pompa, reĝa kastelo, super la rivero leviĝanta kun ĝiaj bone flegitaj parkoj, donas al fremduloj neforgeseblan memoron. La plej grava rivero de Mezeŭropo dividas la urbon en du partojn. Sur la maldekstra flanko estas verdaj kampoj kaj la senfina ebenajo, kovrita per amaso da konstruaĵoj, dum sur la dekstra flanko leviĝas rifaj montetoj, kun multnombraj turoj, palacoj kaj vilaoj, en varioplena diverseco. Buda per siaj historiaj restaĵoj, per la impona reĝa kastelo, per sia mirinda, en orienta freskostilo pentrita gotika preĝejo en la mezo de silentaj, malnovaj domoj de aristokratoj, per sia malgrand-burĝa ĉiutaga vivo, transportas nin kvazaŭ en la malaperintan atmosferon de niaj prapatroj. La kontrasto estas Pest sur la maldekstra bordo, vaste etendiĝanta moderna ĉefurbo de plej granda, moderna stilo kun luksaj bulvaroj, fieraj kaj riĉe ornamitaj domoj, unuarangaj hoteloj, kolekto de moderna kulturo, muzeoj, teatroj, publikaj konstruaĵoj.

Alvenante vespere per la Viena vaporŝipo, surprizas la fea aspekto de miloj da elektraj lampoj, panoramo, kiu estas komparebla nur kun la aspekto de Venecio pompanta en ĉiuj belecoj.

Imponan, gravan impreson faras la Parlamento, kiu turnas sin per sia tuta fasado al la Danubo. Tiu ĉi konstruaĵo estas pro sia grandega areo kaj superriĉa interna dekoracio komparebla nur kun la Londona Parlamento. La konstruaĵo fariĝis en gotika renesanca stilo, kronita per majesta kupolo kaj multnombraj turoj kaj turetoj. En la proksimeco estas la baziliko de S-ta Stefano, la plej ampleksa, en renesanca stilo ornamita preĝejo de Budapest; ĝi prezentas en la formo de greka kruco la sinligon kaj samtempe la simbolon de okcidenta kaj orienta kulturoj. Proksime al la urba arbareto kaj ties lago leviĝas la Muzeo de Belaj Artoj. Ĝi estas riĉa je valoraj pentraĵoj de Raffael, Tizian, Rembrandt, Murillo, Goya, Van Dyck, Rubens, Munkácsy, Szinyei kaj majstroverkoj de aliaj grandaj artpentristoj.

La Danubo donas al la urbo ŝanĝplenan belecon, sed kompreneble ankaŭ ekonomian gravecon. Sude de la pontoj estas multnombraj magazenoj, fabrikoj, doko kaj vardeponejoj. La nun konstruata komerca haveno kreos el Budapest vastegan internan havenon, la plej gravan liberan havenon de Centra Eŭropo.

Pentrista arto, skulptado, arkitekturo kaj muziko atingis altan gradon de perfekteco. Majstroj, kiel Liszt, Erkel, Goldmark, Hubay, Dohnányi ktp. vivis tie kaj faris Budapeston floranta muzikurbo.

La graveco de Budapest estas ne nur historia, arta kaj ekonomia, sed la urbo havas multpromesan estontecon kiel banloko. Trafe oni nomas ĝin urbo de sanigaj fontoj kaj banejoj. Hodiaŭ estas Budapest metropolo kun amuzajo ĉiuspeca kaj kun bonegaj banad-eblecoj. Tra la dekstraborda montetaro dum jarcentoj elfluas famaj mineralaj kaj termalfontoj kaj destinas Budapeston je dua Karlsbad. Ĉi tie trovas ĉiu malsano sian medikamenton. El la mineralakvoj la amaraakvo Hunyadi János estas konata tra la mondo, dum la fontoj de la Sankta Gerharda kaj Lukasbanejoj, Imperiestra banejo (Császárfürdő) montras miraklan efikon.

En Budapest trovas ĉiu vojaĝanto distraĵon, amuzadon, la plej agrablan restadejon kaj forlasos tiun ĉi urbon — la reĝinon de l' Danubo — kun plej favoraj kaj ĉiam restantaj impresoj.

(Mallongigita).

Antaŭkongreso al la XXIa kun Malfermo de Intern. Esperanto-Muzeo. Wien, 30. VII.—2. VIII. 1929.

Leteradreso: Wien I. Annagasse 5.

Ĉe demandoj aldonu resp. kuponon aŭ resp. poŝtkarton!

Kotizo: 7.— \$ (= 1 uson. dol.).

Vizo: Vi montru ĉe limo de Aŭstrio vian Wien-an kongreskarton kaj vian enordan pasporton kaj Vi povas senpage envojaĝi kaj post Budapest sammaniere ankaŭ senpage eniri denove Aŭstrion en la tempo de 15. VII. ĝis 15. VIII.

Rabato sur fervojoj: Ĉiu kongresano, ricevos montrante sian kongreskarton 25% rabaton por unufoja veturado al Wien kaj reen de Wien per ĉiuj trajnoj escepte luksaj.

Rabato sur ŝipoj: Montrante vian kongreskarton, vi ricevos 50% rabaton de Wien al Budapest kaj reen.

Antaŭpagota bileto enhavas kuponojn por:

Loĝigo (A. Unuaranga hotelo 21—24 \$, B. 12—15 \$, C. unulita 9—10 kaj plurlita po lito 7 \$ kun matenmanĝo, D. 4.50 \$ en plurlitaj ĉambroj sen matenmanĝo; privata 4 \$ sen matenmanĝo).

Vespermanĝo (en „Rathauskeller“ 2.50 \$; ĉe „Heuriger“ 3.50 \$; en „Ottakringerbräu“ 2.50 \$).

Tagmanĝo (1.50, 1.80, 2.10 aŭ 2.50 \$, vegetara 1.80 \$).

Alkalkulo 80 gr. por afranko de „Biletaro“ en registrita letero.

Atentu! En la nuna jaro okazos la unuan fojon speciala **Konferenco de TEKA-anoj** en Wien (la 31. de julio) dum Antaŭkongreso.

Sufiĉas aliĝi al Wien-a Antaŭkongreso!

21a Universala Kongreso de Esperanto.

5-a Somera Universitato.

Budapest, 2.—9. VIII. 1929.

Leteradreso: Esperanto-Kongreso, Budapest.

Ĉe demandoj aldonu resp. kuponon aŭ resp. poŝtkarton!

Kotizo: 28 pengoj (= 5 uson. dol.).

Vizo: Ĉiu partoprenanto ricevos 50% rabaton. Por la vizo rajtigas aparta legitimacio, kiun ricevos ĉiuj kongresanoj.

Rabato sur ŝipoj: 50% rabato de Budapest al Wien.

Loĝigo: I-a klaso P 10—12, II-a klaso P 8—9, III-a klaso P 6—7, IV-a klaso P 4—5, kun matenmanĝo en hoteloj aŭ laŭ deziro en pensionoj: Ensendu luprezon minimume por 2 tagoj.

Amasloĝigoj kun ĉiuj manĝoj: P 3.50, sen manĝoj: P 1.20.

Manĝoj malkaraj: matenmanĝo (en la „centraj laktejoj“) por P 0.56—0.80, tagmanĝo (en restoracioj) por P 1.20—1.50, vespermanĝo P 2.00.

Atentu! Miss Eesperanto 1929. Dum la granda kongresbalo, oni elektos inter la ĉeestantaj samideaninoj la „Fraŭlinon Esperanto“, kiu portos tiun-ĉi titolon ĝis la venonta kongreso.

Postkongresa vojaĝo tra Ĉeĥoslovakio.

Ĉiu partoprenanto ĝuos fervojan rabaton, senpagan vizon (havebla en Budapest) kaj rabatojn por ĉiuj enirpagoj.

1-a karavano tra Brno, Blansko, Moravio, Karsto kaj Abismego Macocha al Praha.

2-a karavano tra Poprad al Štrba, Rysy kaj St. Nikolao al Praha.

Pri detaloj petu: Esperantista Klubo en Praha I. Na Perštyne 11.

—oo—

Pasportojn por Internacia Kongreso de Esperanto en Budapest kaj por Antaŭkongreso en Wien prizorgas Ekzekutiva Komitato de P. E. D. Por plifaciligi la laboron ni petas la grupojn kolekti anoncojn de siaj membroj kaj sendi ilin kune al s-o Ludwik Kutscher, Kraków, Grodzka 9. Por kovri la koston de la pasportoj ni petas pagi al la adreso por ĉiu pasporto 8 zł. Bonvolu ne prokrasti la sendon de Via anonco, ĉar la malfrua aliĝo kaŭzos neblon prizorgi la aferon. Ni klopodas pri rabato sur polaj fervojoj.

Janusz Korczak.

SEN TITOLO.

Kuzo de mia onklino, konante grandajn kaj sincerajn virtojn de mia karaktero, asekuris min antaŭ multaj jaroj je mil rubloj, dirante: „tiu-ĉi sentaŭgulo, kiu certe malŝparos ĉiujn ok heredaĵojn de siaj ok senidaj geparencoj, ricevu en sia kvardekjara aĝo mil rublojn. Se li ĝis tiu tempo enprenos iom da prudento en la kapon, li havos iom da groŝoj por eliĝi el koto, en kiun li eniros, sed se li iĝos drinkulo, li fordrinku ankaŭ mian malfacile perlaboritan monon.

Kion mi faris kun la heredaĵoj, estas mia persona afero, kiun mi ne intencas publike konfesi, mi decide rifuzas ĉiajn klarigojn tiurilate kaj mi postulas, ke oni min ne pridemandu — nek pere, nek senpere. Nenie ŝajne homoj skribantaj estas tiel trudeme subrigardataj, kiel ĉe ni, kaj oni jam multfoje klarigadis, ke la privata vivo de verkisto apartenas nur al li, sole liaj verkoj subiĝas publikan juĝon. Do mi ankoraŭ foje ripetas, ke neniu rajtas ne nur demandi min, sed eĉ peni supozi, kion mi faris kun tiuj-ĉi heredaĵoj. Sed mi komencu la aferon: antaŭ kvin jaroj finiĝis limtempo, kiam mi ekposedis la rajton al la asekura sumo, ĉar mi ĝuste finis miajn kvardek jarojn. Mi prenis tremantamane la polison kaj iris por ricevi „la malfacile akiritan monon“ de mia bonfarinto.

— Estimata sinjoro — mi diris al oficisto de asekura societo, kiu (li- ne societo) tre afable proponis al mi eksidi, „estimata sinjoro, mi volus...

„He! he! eble fileton aŭ (li atente min alrigardadis) eble nepeton sinjoro volas asekuri?

— Ne, sinjoro, mi estas fraŭlo, sed...

„Ah! eble (li penetreme min rigardis) ian posedaĵon sinjoro volas asekuri kontraŭ fajro?“

— „Ankaŭ ne“ kaj por fini la esploradon, mi elprenis polison kaj kuŝigis ĝin sur la tablon. „Mi volis ricevi asekuritan sumon“.

„Ah! ti-el? bone, sed mi ne scias, ĉu vi vivas.

— Mi vivas, mi povas certigi vin, ke mi vivas.

„Ne, sinjoro, vi povas erari.

Mi miregis, ĉar eble mi ne plu vivas, mi kaŝis mian dubon kaj ankoraŭ foje certigis la oficiston, ke mi vivas, ke mi estas certa pri tio.

„Sed, sinjoro“, li ripetas, „vi povis jam de longe estis mortinta kaj vi povas esti tute alia persono“.

„Kia maniere mi konvinkiĝos?“ mi ekvokis malĝojjigite.

— Baldaŭ mi klarigos vin: vi iros al domadministranto kaj prenos de li skriban garantion, kiun oni devas provizi je imposta marko kaj atestigi ĝin en la policoficejo de via kvartalo. Poste vi petoskribos al ni pri eldono al vi de l' asekurita sumo — tiun-ĉi petoskribon vi ankaŭ provizos je marko kaj la subskribon atestigos ĉe notario, poste vi venos al ni ricevi postajn informojn“.

Oni povas imagi, kiel mi pasigis la nokton, en kia infera malcerteco, en kia terura timo, ĉar povas okazi, ke mi sciigis, ke mi mortis, ke mi ne estas mi, sed in alia. Mi dronis en larmoj kaj en mal-

varma ŝvito mi atendis la matenon kun terura kapdoloro kaj tute ne dormis. Mi decidis donaci al iaj ajn bonfaraj institucioj parton de la sumo por konvinkiĝi, ke mi vivas. Kelkfoje mi pensis: eble rezigni el tiu-ĉi sumo kaj ne elvoki lupon el arbaro. Sed la scivolo havas ankaŭ siajn rajtojn. Tagiĝis, kiam mi sonorilis al la pordo de l' domadmi- nistranto.

„Sinjoro, mi petegas vin, donu al mi ateston ke mi ne mortis, ke anstataŭ mi ne vivas iu alia“. Pasis multaj longdaŭraj minutoj, ĝis kiam mi povis konvinki la bonkorulon, ke mi vivas — unue li decide rifuzis doni al mi la ateston, nur poste li donis al mi la valoran do- kumenton.

Du tagojn poste mi trapaŝis la sojlon de l' asekura asocio ride- tante, kontente. La oficisto trarigardis la paperojn, kapmovis, alride- tis kaj flustris: „Jes, sinjoro, mi havas jam la dokumentojn, ke vi ne mortis, sed ni devas havi la pruvon, ke vi naskiĝis“.

Mi staris, kvazaŭ trafita per tondro.

— Kiel do? ĉu tiurilate ekzistas dubo? ĉu eble oni min menso- ge trompis kaj mi vivis en tiu-ĉi reto de mensogo kaj malnobleco? O! homa malnobleco!

„Ho! trankviliĝu sinjoro, eble vi envere naskiĝis, ni nur ne ha- vas la dokumenton“.

Mi respiris. „Kian dokumenton vi bezonas?“ mi demandis. „Me- trikon kaj legitiman libreton“. — Nu, jes, vere.

Mi ree perdis la nokton — hodiaŭ mi povas tute malkaŝe diri, ke mi timis tute ne ŝerce, mi envere aŭdis, ke mi havis ie baptates- ton, sed kiu povas garantii, ke mi lastmomente konvinkiĝos, ke oni min trompis.

Post multaj kostaj pruvoj kaj kurado mi fine ricevis la deziratan dokumenton, ke mi vere naskiĝis. Mi donis ĝin al la oficisto kun mie- no, kiu diris: „nu, aha!“

Mi staris rektigita, atendante novan baton. Ĝi baldaŭ venis.

„Jes, sinjoro, nun ni estas konvinkitaj, ke persono, indikita en poliso naskiĝis kaj vivas, sed kian certecon ni havas, ke tiu-ĉi perso- no estas vi?“

Mi elmetis vizitan bileton, du kvitancojn de garantipruntejo, tri leterojn al mi adresitajn, naztukon kun monogramo, aldonante, ke mi permesas verigi ankaŭ aliajn partojn de mia vestaro kun sama mo- nogramo.

La oficisto make min rigardis.

„Ne, sinjoro, ni ne povas elpagi la monon, havante nur similajn dokumentojn: vizitan bileton, monogramojn kaj leterojn oni facile po- vas fabriki por kelkaj rubloj“. Mi indignis. „Sinjoro“, mi diris „vi tur- mentas min depost unu semajno kaj hodiaŭ vi igas min trompanto, vi makulas idon de nobla familio, vi kondutas malnoble“. „Jes, mi kom- prenas vian koleron kaj kompatas vin, sed mi postulas nur tion, kion postulas de mi mia estraro“.

„Kiamaniere mi pruvos vin, ke mi estas mi?“

— Malgrandaĵo: akiru subskribojn de ses urbaj civitanoj kaj kvar de vilaĝaj.

„De kie mi prenos ilin?“

— Mi ne scias, sed penu ricevi ilin-ĝi estos jam lasta formalajo kaj la sumo estos baldaŭ elpagita per nia kasisto, kaj ĉe elpago vi donos al ni kvitancon, atestitan per notario kaj estos fino.

Mi prenis min kun duobla energio al la laboro — mi ĉirkaŭveturis duonon de nia lando, la tutan Varŝavon kaj post tri semajnoj, elspezinte ĉirkaŭ cent rublojn, mi posedis la deziratan nombron da subskriboj.

— Nu, bonege — diris la oficisto, trarigardante aktojn de mia afero (ĉirkaŭ tri paperlibrojn) nun vi bonvolu nur prezenti al ni la pruvojn, atestitajn de notario, ke tiuj-ĉi dek civitanoj estas vere la samaj landanoj, ke ili naskiĝis kaj vivas.

„Sed, sinjoro, ĝi ja estas neeblaĵo — mi vokis malespere“.

— Nu, jes, mi konsentas, ĝi estas malagrabla, sed komprenu mem, sinjoro, ke la societo ne povas fidi subskribojn de homoj, kiujn ĝi neniam vidis, pri kies ekzisto ĝi tute ne scias. Nu, konsentu mem.

„Nu, jes, vi pravas, tamen...“

Mi forlasis la postenon, kiun mi havis, por ke mi povu dediĉi min tute al tiel grava afero, postulanta tiel multe da tempo kaj da klopodoj. Kompreneble, mi havis jam sufiĉan sperton. En la daŭro de kvar monatoj mi posedis jam ĉiujn postulatajn dokumentojn, kiujn mi pere de du veturiloj alveturigis al la societo, ĉar oni devas scii, ke mi aranĝis tre sprite, akirinte dokumentojn de tiuj, kiuj atestadis subskribojn kaj ankaŭ ĉiujn legitimojn de tiuj-ĉi, kies subskriboj troviĝis sur la dokumento per mi prezentita — por ĉiu kazo mi amasigis ĉiujn dokumentojn de ĉiuj. Mi havis ankoraŭ iom da klopodoj kun la paperoj de mia bonfaranto, ĉar mi devis prezenti la naskiĝ' kaj mortakton, kopion de l' testamento, pruvon pri seninfaneco de ĉiuj miaj heredantoj, dokumenton, ke mi mem havas nek infanojn, nek nepojn nek pranepojn. Sed tio-ĉi estas jam detalo: pli facile estas pruvi, ke iu tute ne ekzistas, ol pruvi, ke li naskiĝis kaj ne mortis. Fine post unu monato mia sumo estis al mi elpagita. Jen, spertoriĉa mi elektis por estonta labormaniero prizorgadon de formalajoj ĉe ricevo de asekuritaj sumoj en asekura societo.

El pola lingvo tradukis **Anna Weinstein.**

REGIONALISMO EN NIA MOVADO.

Regionalismo estas ideo de kunlaborado en ia distrikto laŭ ties specifaj kondiĉoj kaj ebloj. Tiu ĉi forta kaj kreema ideo brile disvolviĝanta en Polujo ne povis, memkompreneble preterlasi nian polan esperantujon. En P. E. ni havis jam multfoje okazon montradi ĝian altan valoron laŭ modelo de distrikta esperanta movado precipe en Supra Silezio kaj Białystok kun ĉirkaŭaĵo. Hodiaŭ laŭvice ni priparolos laboron esperantan en distrikto „Zagłębie“ (minejteritorio), kuŝanta proksime de Kraków kaj Katowice kaj konsistanta precipe el urboj: Sosnowiec, Dąbrowa Górnicza kaj Będzin.

Esperanta movado ĉi-tie disfloris antaŭ 3 jaroj, kiam alvenis al Sosnowiec ges-anoj Czechowski. Tiam oni laŭ decido de l' Urba Konsilantaro enkondukis esper. en la Urban Popolan Universitaton. Depost tiu tempo esp. disvolviĝas malrapide sed konstante.

Finintoj de tiu ĉi Popola Universitato prelegas jam kaj instruas esp. en Dąbrowa, Będzin, Sosnowiec k. a. En tiuj urboj fondiĝis ankaŭ grupoj, kiuj centriĝis komence en lokaj organizaĵoj (ekz. Esperanta Delegitaro de Sosnowiec) kaj en nuna jaro kreis jam ĝeneralan Esperantan Delegitaron de Zagłębie (E. D. Z.). E. D. Z. organizis tuj la kongreseton distriktan, okazintan la 2. VI. en Będzin.

Ĝi estis granda revuo de niaj fortoj en Zagłębie. Alvenis ĉ. 350 personoj, el kiuj multaj delegacioj: de ŝtataj aŭtoritatoj, urbaj Konsilantaroj, organizaĵoj instruistaj, klerigaj, junulaj ktp.

Inaŭguris D-o A. Ingster. Sekvis salutparoladoj de supre cititaj institucioj kaj telegramlegadoj de U. E. A. kaj P. E. D. Referis pri signifo kaj disvolviĝo de esp. en multkoloraj vortoj senlaca gvidanto de ĉi-tiea laboro s-o Bol. Czechowski, sekretario de E. D. Z.

Reprezentataj estis grupoj el Sosnowiec, Dąbrowa, Zawiercie, Modrzejów, Niwka, Demidówka kaj Grodziec. Alvenis gastoj el la Supra Silezio.

Tagmeze fakkunsidis: instruistoj, junularo kaj laboristoj.

Posttagmezaj debatoj nure en esperanto kun ĉeesto de ĉ. 200 personoj akceptis la fakkunsidajn rezoluciojn kaj laborplanon de E. D. Z. ĝis la 1. I. 1930 j. Ĝi enhavas: 8 kunsidojn de E. D. Z., 3 bultenojn, 4 komenckursojn, 11 prelegojn, 5 verdvesperojn, 3 superajn kursojn, 2 instruistajn kaj unu propagandan semajnon. La laboron gvidas E. D. Z. en la minejteritorio (Zagłębie), kaj diversaj grupoj kompletigos ĝin laŭ propraj bezonoj kaj vidpunktoj ĝis la Novjaro.

Dum kongresdaŭro estis malfermita belege aranĝita ekspozicio de esperantaĵoj. Vizitis ĝin ĉirkaŭ 500 personoj.

La kongreso finiĝis per gaja dancvespero. Raportis pri ĝi loka gazetaro, precipe „Ekspres Zagłębia”.

Bonege ĝi prosperis dank' al senlaca laboro de multaj personoj, kiujn laŭnome esprimi indus, sed teknike, bedaŭrinde, estas neeble. **Slavo.**

SZWECJA PRZODUJE...

(zamiast kroniki zagranicznej).

Z pośród szeregu krajów o nader żywym ruchu esperanckim na plan pierwszy wybija się bezwątpienia Szwecja. W tym kraju o zaledwie 6 milionowej ludności odbywa się obecnie stosunkowo bodaj czy nie najwięcej kursów i sprzedaje się najwięcej podręczników.

Okres tego silnego rozwoju esperanta zaczął się w Szwecji przed dwoma laty. Wówczas to związki nauczycielskie zorganizowały kursy dla swych członków. Wówczas to także utworzono kurs esperanta dla członków szwedzkiego parlamentu, którzy oświadczyli, że nie mogą radzić nad sprawami sobie nieznanymi. (— Dziwny to naród ci Szwedzi — gdzie indziej się to często praktykuje). Wówczas wreszcie najwplywowsza partja w kraju, t. j. socjalistyczna, jednomyślnie opowiedziała się za popieraniem ruchu esperanckiego.

Lecz najpomyślniej rozwijało się esperanto w Szwecji dopiero od przyjazdu tam genialnego wprost propagatora i organizatora księdza Će z Rumunji. Ks. Će swą bezpośrednią metodą nauczania (bez podręczników) zachwyił wszystkich. W ciągu kilku miesięcy prowadził on kilkadziesiąt (!) kursów z setkami uczestników. Wystarczy powiedzieć, że w krótkim przeciągu czasu rozsprzedano cały 80.000 nakład słowników esperanckich, czyli, że co 75-ty Szwed zakupił słownik esperancki!

To też takie postępy ruchu esperanckiego w Szwecji skłoniły parlament do uznania kursów ks. Će dla nauczycielstwa za kursy państwowe. Parlament po niezwykle życzliwej dyskusji nad sprawą pomocniczego języka międzynarodowego uchwalił zorganizowanie nowych kursów, wyznaczając równocześnie na ten cel państwową subwencję 2.900 koron szwedzkich (prawie 6.000 zł.). W dyskusji tej brali udział posłowie-esperantyści: burmistrz Sztokholmu Karol Lindhagen, b. minister oświaty Olsson, prof. Ruben Wagnsson, Ernst Eriksson i cały szereg innych najwybitniejszych polityków i pedagogów.

Pierwszym widocznym a praktycznym skutkiem nauki esperanta jest zorganizowanie wymiany młodzieży szkolnej w ciągu wakacyj pomiędzy rodzinami esperantystów szwedzkich a estońskich. Tą drogą następuje wzajemne, bezpośrednie zapoznawanie się obu narodów i kładzie się podwaliny pod zgodne, pokojowe spółżycie. Równocześnie rządy obu tych państw na własny koszt zorganizowały wykłady po esperancku o swoim kraju w szeregu miast sąsiedniego państwa.

W chwili, gdy oczy całej Polski poprzez okno Gdyni skierowane są na Bałtyk, wartałoby może pomyśleć o poczynaniach naszego północnego sąsiada, przy pomocy esperanta nawiązać bezpośredni kontakt Polaków ze Szwedami, co po zycji naszej nad „mare nostrum” napewne nie osłabi... **Słow.**

POLLANDA KRONIKO.

Będzin. La 2-an de junio okazis ĉi tie distrikta kongreso de esperantistoj el Zagłębie (Minej-teritorio). Detaloj en aparta artikolo.

Białystok. La 10-an de majo okazis tradicia kursa soleno, dum kiu oni diskonis premiojn kaj atestojn al finintoj. La soleno finiĝis per prova leciono por novaj kursanoj kaj kantado de la himno. La 18. V. loka esperantistaro festis la dujaran datrevenon de la restarigo de Zamenhofa Esp.-Societo per aranĝo de festena bankedo. Post multaj belaj paroladoj sekvis amuza parto kun dancado ĝis la frua mateno. La 24. V. okazis la unua nunjara eksterurba ekskurso esper. al Strosielce. Ĝin partoprenis 60 personoj. Dumvoje oni sukcese propagandis Esp. Laŭ decido de loka Artista Unuiĝo la membrokartoj de l' Unuiĝo estas presitaj en 4 lingvoj i. a. ankaŭ en Esper.

Grajewo. Finiĝis Esper. kurso en la loka Ŝtata Gimnazio. Ekzamenoj okazos baldaŭ.

Kielce. Krom la kurso en la ŝtata popollernejo funkcias daŭre du kursoj en la knabina lernejo. Rondo „Antaŭen” kunvenas ĉiusemajne. Biblioteko nombras ĉ. 150 librojn.

Warszawa. Vigle laboranta Akademia Esper. Rondo komencis la 19. V. novan Esper. kurson. Socialista gazetaro de ĉiuj nuancoj favoras Esp. movadon. Aperis propagandaj artikoloj en „Przedświt” (organo de PPS Frakcio Revolucia), en „Pobudka” (organo de PPS) kaj en „Przedwiośnie” (organo de NSPP). — La kunvenoj de Pola Esperanto Asocio kaj Pola Studenta Esperantista Societo okazas ĉiujarde de 8—9.30 vesp. en ejo de „Foto-Baby”, str. Nowy-Świat 27.

Zagłębie. Esper. Delegitaro de Zagłębie (= Minejteritorio) organizas la 5. III. vespere ekskurson al Ojców dum du tagoj (sabato kaj dimanĉo). Najbaraj grupoj estas petataj partopreni. Informoj: E. D. de Z. Sosnowiec, ul. Kościelna, Hale Rozwoju, Bol. Czechowski. Simpatiaj ekskursont(in)oj kaj belega situo de ripozejo Ojców certe kunvenigos multajn gesamideanojn el Katowice, Kraków, Olkusz, Zabierzów k. a.

JAN PUDEL.

Ĉiun jaron morto forprenas de ni pionirojn de la nova Morgaŭo, ĉiun jaron niaj vicoj estas senigataj de plej bonaj, plej viglaj samideanoj. Tia jam estas nia sorto.

La 22 de aprilo la esperantistaro funebris morton de Jan Pudel, studento de Universitato en Warszawa kaj membro de polaj esp. societoj.

Pri Esperanto li ekinteresiĝis estante ankoraŭ en 4-a gimnazia klaso, sekve jam kiel studento li aliĝas al Pola Studenta Esp. Societo, lastatempe estante ĝia vicprezidanto.

Neniam konsiderante sian pulmo-malsanon kaj fine ftizon, li ĉiam estis preta servi al propagando de nia lingvo, ĉiam estis larĝa animo de la societo. Sed kadro de unu grupo estis tro malvasta kampo por la ageme larĝa naturo. Li fariĝas ĉefdelegito por Polujo de Tutmonda Esp., Asocio Junulara kaj en la sama tempo kunlaboranto kaj lerta administranto de „Pola Esperantisto”.

Sed li neniam forgesis pri sia societo. Mi memoras, ke ĝis la malsaniĝo li, ĉiam ĝaja kaj humoroplena, amuzigis la ĉiusabatajn kunvenojn de esp. studentaro en la ĉefurbo. Ĉiu volonte venadis por gaje babilante pasigi la vesperon. Sed, se mankis li, nomata Puszek, la kunvenintoj disiradis, ĉar mankis animo de la vesperoj.

Lia lasta ago por Esperanto estis organizo de konata vespero de propagando en loka Universitato kaj poste lecionoj de artefaritaj lingvoj, kiujn gvidis prof. Bujwid.

Antaŭ unu jaro li komencis sin kuraci, sed estis tro malfrue. Malgraŭ grandaj doloroj li memoris kaj interesiĝis pri idealoj de sia juna vivo. Sed, ho ve, la tombo de Powązki kovris la plej bonajn inspirojn.

Vere grandan animon kaj neordinaran intelekton perdis ne nur la esperantistaro, sed ankaŭ Pollando.

Honor' al lia memoro.

Alfa.

ALVOKO AL INĜENIEROJ-ESPERANTISTOJ PRI INTERNACIA TEKNIKA KONGRESO.

Vi eble scias, ke internacia teknika kongreso okazos en Tokio sub la patronado de L. M. Princo Ĉiĉibu kaj la honora prezidanteco de la ĉefministro Barono Tanaka (kaj la agada prezid. D-ro Barono Furuĉi) dum du semajnoj de la 29-a de Okt., 1929.

Laŭ la programo estos 23 fakaj kunsidoj kaj antaŭ-, dum-, kaj postkongresaj ekskursoj al diversaj lokoj.

Estas informite, ke jam estas 350 aliĝintoj el Eŭropo kaj Ameriko. Kvankam ni ne scias kiom da Esperantistoj sin trovas inter la aniĝintoj kaj pluaj aniĝontoj, ni opinias, ke venas al ni la plej bona okazo ne preterlasebla por vigligi nian movadon.

Ni do nun turnas nin al vi, samideanoj-inĝenieroj, petante, ke se vi estas partoprenontoj, bonvolu subskribi kun ni en ĉi subaj proponoj, kiujn ni intencas prezenti al la kongreso, kaj se sin trovas partoprenontoj inter viaj konatuloj, volu konsili al ili ankaŭ subskribi, eĉ se ili ne estas Esperantistoj.

Jen la provizora teksto de la proponoj, kiujn revizii, se necesas, ni estas pretaj laŭ viaj konsiloj:

Proponoj al la Internacia Teknika Kongreso, Tokio, Okt.—Nov., 1929.

Konsiderante la rapidan progreson de la internaciaj rilatoj pro la lastatempa disvolviĝo de interkomunikado, la subskribintoj proponas:

1) Ke la oficiala lingvo de la internacia teknika kongreso estu de la sekvonta fojo Esperanto, kaj ĉiu partoprenanto estu tiel egale rajtigita kiel aliaj uzi sian propran lingvon laŭvole, kondiĉe, ke oni nepre aldonu tradukon en Esperanto.

2) Ke por akceli praktikan uzadon de Esperanto inter inĝenieroj kiel la plej efika rimedo por interŝanĝi sciojn kaj por interamikiĝi inter si estu nomata agada komitato por komisii jenajn taskojn:

a) Kompili sub aŭspicioj de la Esperantista Akademio en Parizo vortaron de inĝeniera terminaro.

b) Eldoni organan gazeton kaj inĝenierajn librojn en Esperanto.

Rilate al la libroj estas rekomendinde, ni opinias, ke oni traduku antaŭ ĉio inĝenierajn poŝlibrojn, kiuj pritraktas plej vaste pri diversaj branĉoj de la inĝeniera scienco, ekz. „Das Ingenieurs Taschenbuch“ de „Hütte“, ktp.

Estimataj Samideanoj! Bonvolu subteni nin en la projekto kaj komuniki al ni la nomon, naciecon kaj specialaĵon, ekz. meĥanikisto, kemiisto, arkitekto, ktp. de la subtenantoj, por ke ni povu prezenti la proponojn kiel eble plej frue al la komitato koncernanta.

Samideane Viaj.

K. Takahaŝi, Del. U. E. A.

Civila inĝ.

T. Minoda,

Civila inĝ.

Ce Tecudô Kjôkai (Fervoja Asocio) Jûraku-ĉo, Tokio.

TRADUKA KONKURSO.

Bonvolu traduki la sekvantan komencon de „Michałko“ de Prus. La plej bona tradukinto, kiu sendos sian tradukon antaŭ la 31-a de julio k. j. ricevos premie libro(j)n en valoro de 4 zł. **Kondiĉo:** La premiito surprenas la devon traduki ĝisfine la noveleton, kiu estos presata en Pola Esp. La noveleto estas nur 5-oble pli longa ol nune prezentita parto.

Dr. L. Dreher, Kraków, Starowiślna 37.

MICHAŁKO.

Michałko, ubogi wieśniak, który przybył do Warszawy za zarobkiem, stał przed bramą jednej z kamienic, namyślając się, dokąd ma się udać, by znaleźć pracę. Wtem spostrzegł, że na niebrukowanej ulicy, gdzie stało ledwie kilka domów, kręcą się strwożeni ludzie. Krzyczeli i pokazywali rękoma niewykończoną budowlę, przed którą leżały deski, połamane słupy i świeże gruzy. Nad wszystkim unosił się czerwony pył cegły.

Michałko przybiegł bliżej. Tam już zobaczył, co się zdarzyło. Oto — nowy dom upadł.

Cała jedna ściana rozsypała się od góry do dołu, a druga w większej części. W poszczerbionych murach wisiały futryny, a dwie belki, przeznaczone do dźwigania sufitów, opadły, pocięły się i potrzaskały, jak wióry. W oknach sąsiednich domów ukazały się zalęknione kobiety. Ale na ulicy, prócz robotników, było ledwie kilka osób. Wieść o wypadku nie zdążyła jeszcze do środka miasta.

Pierwszy oprzytomniał główny majster.

— Czy nie zginął kto? — pytał drżący.

— Zdaje się, że nie. Wszyscy byli na śniadaniu.

Majster począł rachować swoich, ale wciąż mylił się.

— Czeladnicy są?

— Jesteśmy.

— A pomocnicy?

— Jesteśwa!...

— Jędrzeja niemal!... — odezwał się jeden głos.

Obecni na chwilę zaniemieli.

— Tak, on był we środku.

— Trzeba go szukać! — rzekł majster ochryplym głosem.

I poszedł ku przewróconemu domowi, a za nim kilku śmielszych.

Michałko machinalnie zbliżył się także.

Ni ne esperis, ke nia lasta poezia konkurso trovos tian aplaŭdon ĉe niaj legantoj, partoprenintaj en ĝi sufiĉe multnombre, kaj la laŭreato ne limigis sin je la poezia solvo, sed bonvolis malkaŝi sian pseŭdonimon kaj esprimi la deziron pri la akirita (ho ve, tro modesta!), premio en tiel spritaj strofoj kiel la sekvantaj:

— Ha, skandal', skandal' sur tero!

— Kio iĝis, nu, amiko?

— Kia do pri JON afero?

Ho, sekreta politikol!

— Ne tro granda la sekreto,

Kaj diveno tre facila:

„N” — komenco de N(ukseto),^{*)}

„JO” (ĉjo) antaŭnom' humila.

Granda ĝojo pro akiro

De konkursa la taŭgeco

En la granda kapturniro

Pri la lingva kapableco.

Sed memoru, Redaktoro,

Nur averti kompostiston

Lia je presisthono:

Ne riĉigi erarliston

Kaj korekti proksimfoje

De la strofoj fluan ĉenon

En la tria strof' dumvoje:

„Sed nenian vidas scenon”.

Hm! premio de kvar zlotoj

Ne tro fine enviinda —

Se ne multaj eĉ banknotoj,

Estas tamen elektinda.

Logas min „Sinjor' Tadeo”,

Ĝin ricevi mi deziras

Kaj tralegi ĉe la teo:

Ĝin posedi mi aspiras.

Plivaloro Vin ne ĝenu!

Ĝin reĉonos mi volonte —

Nur la ĉekpaperon prenu

Kaj alsendu tuj senhonte.

Nun Vi estu salutata,

Kara nia Redaktoro,

En estimo altŝatata.

Sin plenigu montrezoro!

**Plenestime
Józef Orzech.**

^{*)} Orzech signifas pole nukso.

UNIVERSALA ESPERANTO-ASOCIO.

POLA TERITORIO. Ĉefdelegito: J. Sapiro, Lipowa 33, Białystok.
OFICIALA BULTENO No 8.

KUNSIDO DE UEA DUM III POLLANDA KONGRESO DE ESPERANTO.
Ni informas nian membranon, ke dum la III Pollanda Kongreso de Esperanto en Poznań okazos la 29-an de junio n. j. je 11.30 h. matene en ĉambro 17 de la Universitato speciala kunsido de UEA. Ni kore invitas ĉiujn UEA-anojn partopreni tiun kunsidon.

JARLIBRO 1929. La nova Jarlibro de nia Asocio aperos fine de la nuna monato kaj estos tuj dissendita al ĉiuj membroj, plene pagintaj sian kotizon por la jaro 1929.

NEREPAGINTOJ. Ni kun bedaŭro konstatas, ke nur malmultaj nerepagintoj post ricevo de nia cirkulero bonvolis pagi al la lokaj Delegitoj aŭ al la Ĉefdelegito sian kotizon por 1929. Malgraŭ nia averto ni tamen ne enkasigis ankoraŭ la kotizojn per la poŝto por evitigi senutilajn kromkostojn al la membroj kaj eventualan perdon al UEA. Ni tial denove varme alvokas la nerepagintojn, ke ili bonvolu repagi tuj la kotizon. Kiu pro certa kaŭzo ne povas nun repagi kaj deziras prokraston aŭ eble partopagon, bonvolu nin informi pri tio.

STATO DE UEA EN POLUJO. La 1-an de Junio 1929 UEA havis en Polujo 368 membrojn (3 DM, 4 MS, 238 MA kaj 123 M). Kompare kun la pasinta jaro la kresko de la membraro estas tre konsiderinda, tamen ĝi ĉiam ankoraŭ restas nesufiĉa kaj neniel povas imponi al la ekstera publiko. Ni do daŭrigu senlace la varblaboron.

NOVAJ DELEGITOJ. Ni anoncas ĝoje pri starigo de jenaj novaj Delegitoj kaj Vicdelegitoj:

BARANÓW n. Wieprz. D. Bolesław Józwicki, instruisto.
BIAŁA-PODLASKA. D. Nachman-Chaim Rozmaryn, dent-technikisto, skrynka pocztowa 39.
CZĘSTOCHOWA. D. Abraham Karmioł, komercisto, Nowy Rynek 5.
GRODNO. D. Aleksander Menczyński, instruisto, Brygidzka 32, ĉe M. Szmujłowicz.
RADOM. (Ŝanĝo). D. Jan Wojtas, tajloro, Ogródowa 7.
VD. Franciszek Wrzesień, konstru-technikisto, Podjazdowa 1 m. 39.

Białystok, la 1. 6. 1929.

J. Sapiro, Ĉefdelegito de UEA.

Preseraroj.

En Nro 5 de nia gazeto troviĝas bedaŭrinde jenaj preseraroj en la Oficiala Bulteno de UEA, kiujn ni nun korektas:

Paĝo 63, kvara linio de malsupre: Legu — „Varbinte novan membron bonvolu transdoni la kotizon al la loka Delegito aŭ al la Ĉefdelegito, indikante la elektitan premion“.

Paĝo 64, kvara linio de supre. Legu „Nia Delegita reto“... (ne „Delegitarreto“).

ADMINISTRACIAJ SCIIGOJ.

POR GARANTIA FONDO DE „POLA ESPERANTISTO“ PAGIS:

S-ino Neuberg por I. — 5 zł. por II. — 5 zł. Dro Rosenstock por II. — 10 zł. F-ino Weinsberg por II. — 5 zł. S-o Ziomek — 5 zł. S-o Antoni Kawiński (Grobice) — 5 zł.

! VIVU SEKVONTOJ !

**Ne forgesu renovigi la abonon por dua duonjaro !
Enpagu la abonon je Konto P. K. O. 406.660.!**

LIBREJA FAKO

DE

POLA ESPERANTISTO.

REKOMENDAS : Zł.

T. Cart i J. Borel — Esperanto w 10 lekcjach	1.10
Dobrzański — Al mokantoj	0.45
Fredro — Consilium facultatis. Komed. trad. Ant. Grabowski	1.60
Grabowski Ant. — Nova Antologio	1.60
Gryff — W sprawie nauki języków obcych	0.50
Lange — Libroj de profetoj, ses poemoj; trad. Ant. Grabowski	1.50
Liem Tjong Hie — Javaj legendoj kaj fabloj	1.85
Mickiewicz — Sinjoro Tadeo, trad. Ant. Grabowski	6.50
Multatuli — Historio de Saidjach kaj Adinda; eld. Liem Tjong Hie, Semarang — Java	1.85
Prozo el danaj-norvegaj aŭtoroj	1.50
Przybyszewski — La neĝo. Dramo	3.00
Reymont — En fumejo de l' opio, novelo; trad. D-o K. Bein (Kabe)	1.20
J. Schmidt — La origino de la religio	1.00
Slowacki — La patro de pestuloj el El-Arish, trad. Ant. Gra- bowski	1.40
Słownik ścienny	0.25
Staff — Aŭtunaj agordoj, trad. Tuwim	1.00
Zamenhof, D-o Leono — Mia liro	1.10
Insignoj esper. (steloj) po 1.20, 1.30, 1.40, 1.50, 1.70, 2.10, 2.30,	4.50.

La verkoj de Zamenhof :

Fundamenta Krestomatio	5.60
Fundamento de Esper. (5-lingva)	2.30
Lingvaj Respondoj	2.80
Proverbaro Esperanta	2.70
Andersen — Fabeloj I. kaj II. parto po	4.40
Goethe — Ifigenio en Taŭrido	3.30
Gogol — La Revizoro	3.30
Heine — La Rabeno de Baĥaraĥ. La Gimnazio	2.30
Molière — Georgo Daudin	1.75
Orzeszko — Marta	5.50
Schiller — La Rabistoj	3.30
Shakespeare — Hamleto	2.75

Nur antaŭpago. — Por sendkostoĵ aldonu 10%.

Por rekomendita sendaĵo plu 0.50 zł. La sendaĵon nerekomenditan ni ne garantias. — Petu senpagan katalogon.

K R A K Ó W, U L. S M O L E Ń S K A 9.
K O N T O P. K. O. 4 0 6. 6 6 0.